

CUM S-A VĂZUT ANUL 1989 DE LA VÂRFUL SECURITĂȚII

IN NOUL AN DE INVATAMINT

Generalul Aurel Rogoian (civil), în „umbră” șefului Securității, generalul Liviu Turcu. FOTO: Arhiva personală Aurel Rogoian

Generalul de brigadă Aurel Rogoian rememorează pentru Jurnalul Național într-un serial, începând de astăzi, momentele - cheie ale anului 1989, așa cum au fost ele receptate în centrul de comandă al Departamentului Securității Statului. În acel an, Aurel Rogoian (locotenent-colonel) era împuternicit la comanda Serviciului Independent Secretariat-Juridic al Departamentului Securității Statului, în care ca lăitate îi revenea și atribuțiile de secretar al Consiliului de Conducere al DSS. Anterior, între anii 1977-1985, a fost șeful de cabinet al generalului colonel Iulian Vlad, cel care conducea din octombrie 1987 Securitatea Română. Din această poziție a fost maror la operațiunile specifice frontului din umbră și a trăit anul 1989 cu intensitatea celui care a avut acces la secretele teribile și astfel amintirile sale sunt extrem de valoroase pentru cercetători și istorici. În episodul din acest număr generalul de

brigadă Aurel Rogoian redă atmosfera acelei perioade, din perspectiva principalelor evenimente, așa cum a resimțit-o ca ofițer al DSS. (Răzvan BELCIUGANU) Anul operativ 1989 a început cu o trădare. Șeful sectorului spionaj în spațiul european de limbă germană, Liviu Turcu, se folosește de ocazia unei misiuni externe pentru a se preda CIA. Era punctul terminus al trădărilor post-pacepiste, care, toată la un loc, au adus prejudicii mai mari decât cele determinate de marșrutizarea politică (n.r. - termen folosit în domeniul serviciilor de informații și care înseamnă orientarea unui agent către un alt obiectiv decât cel avut până la momentul respectiv) a lui Păcepa în brațele spionajului și contraspionajului Statelor Unite ale Americii. În Centrala Spionajului Român, generalul Aristotel Stamatoiu a încercat să „tragă de timp”, amânând, de comun acord cu șeful contraspionajului extern, generalul

Ioan Moț, raportarea exactă și completă a evenimentului contrainformativ de o gravitate excepțională. Ei, probabil, sperau că Liviu Turcu are de depășit vreo situație de risc, după care se va întoarce. Verificările ulterioare aveau să scoată în evidență serioase incompatibilități ale lui Liviu Turcu cu sistemul de valori și disciplina specifice spionajului. De la noi sau de aiurea. Anterior se mai consumase un alt act de trădare, al unui operativ de rang mediu din contraspionajul extern, care a răspuns succesiv de mai multe spații occidentale și cunoștea o parte însemnată a sistemului contrainformativ extern, cu greu reconstituit după trădarea lui Păcepa și repararea onora din erorile deciziilor luate imediat după această gravă trădare. Trădarea lui Liviu Turcu a avut loc, cum nu se putea mai prost, tocmai în perioada sedințelor de bilanț anuale. Tăvălugul analizelor și evaluărilor

critice ale șefului DSS, generalul Iulian Vlad, a spulberat orgoliile unor veleitari din spionajul și contraspionajul extern, care au fost puși la colțul penitențelor. Au fost însă și succese. Menționez doar două dintre cele mai remarcabile: căderea rețelei KGB condusă de Vladimir Volodin, și prinderea în flagrant a unui funcționar superior, cu rang diplomatic, din Ministerul Afacerilor Externe, pentru trădare prin transmitere de secrete în favoarea SUA. Lucrase dublu aproape un deceniu, și compromisese și vreo două duzini de ofițeri acoperiți. Faptul că Securitatea română a avut în acele momente curajul să înfrunte concomitent cele două mari puteri ale spionajului, a constituit un fapt cu totul deosebit și fără precedent în istoria sa, dar îndrăzneala l-a fost contabilizată și aspru pedepsită, începând din decembrie 1989. (Continuare în pag. a II-a)

I.M.U. Arad - un colos industrial al Epocii „Nicolae Ceaușescu”, unde secretarul general a făcut șapte vizite în 12 ani

În 1989, întreprinderea de mașini-unelte din Arad tocmai împlinise 40 de ani de existență. La festivitatea de evocare a celor patru decenii de funcționare au fost invitați mulți dintre muncitorii perioadei de început, din primii săi ani de activitate. A fost prezentat și un film de arhivă, care din păcate astăzi este declarat dispărut, la fel ca fabrica, odinioară o mândrie a industriei arădene. De altfel, fabrica era atât de celebră încât prozatorul Francisc Munteanu a scris și o carte despre fondarea ei: în orașul de pe Mureș. La aniversarea celor 40 de ani, muncitorii pensionari au vizitat unitatea unde au petrecut câte 30-40 de ani. Au constatat atunci că vechea fabrică, născută prin comasarea unor vechi ateliere, cu o producție mai degrabă artizanală, a devenit în 1989 o întreprindere mare, realizând mașini și utilaje complexe, de mare randament și precizie, proiectate și construite „pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii românești”, rea-

litate în special pentru export în țările din lumea a treia. În discursul de întâmpinare a vechilor cadre, conducerea fabricii a evidențiat faptul că în evoluția producției întreprinderii - de la primele strunguri „S-1” la utilaje cu comandă numerică computerizată - „Congresul al IX-lea al partidului a marcat un moment de însemnătate deosebită, în anii glorioși «Epocii Nicolae Ceaușescu» unitatea arădeană cunoscând - asemenea întregii industriei românești - o dezvoltare de-a dreptul spectaculoasă”. De altfel, Nicolae Ceaușescu era realmente mândru de uzina de mașini-unelte din Arad și a vizitat-o de șapte ori în 12 ani. Începând din 1977, proiectanților li s-a impus, direct de la Cabinetul nr. 1 al PCR, mobilizarea pentru proiectarea și asimilarea în fabricație a unor mașini-unelte specializate și la temă cu performanțe superioare. (Continuare în pag. a II-a)

JURNALE PERSONALE

19 AUGUST

Ceea ce am intuit s-a întâmplat: mult stimulat tov. Dulea nu este de acord cu distribuția, a spus celor de la Casă că este o „mizerie”, cerându-le să facă ei altă propunere. Le-am spus celor de la Casă să facă mai bine o altă propunere de regizor, pentru că eu mă retrag. I-am comunicat lui Dulea că regizorul nu acceptă imixtiuni în distribuție: cică a ridicat mâinile în sus, fără să ia nici o hotărâre. Convingerea mea este - așa cum am prevăzut de mult - că Dulea nu vrea să facă filmul și a găsit ultimul pretext ca să-l stopeze. De aceea și face atâta caz de distribuție, până acum fiindu-i teamă să intre în gura lui Everac. Ar

putea fi și o altă explicație: văzând oameni noi și nefiind tocmai prost, intuiește că ar putea fi un film adevărat, exact ceea ce nu-și dorește el acum.

Intre timp, i-am arătat probele și lui Everac, care imediat s-a pus și a făcut - din ceea ce am văzut - o altă propunere, succindu-i pe toți, de mă mir că Oana Pellea nu e propusă să joace rolul lui Nedelcu!... Nu! În asemenea condiții, în asemenea climat, lucrul cel mai sănătos este să nu fac acest film. N-am nici un regret, așa cum am mai spus, iar, pe de altă parte, știu ce mi-am: pentru că meciul meu cu Dulea abia începe!

Alexandru Tatos, Pagini de Jurnal. Ediție alcătuită de Liana Molnar-Tatos, București, Editura Albatros, 1994, p. 537

(Continuare în pag. a II-a)

ISTORIA PENTRU PROSTIME

Începând din 1987, una dintre piesele de rezistență de la Radto Europa Liberă erau memoriile generalului Ion Mihai Pacepa. Din ele, românii aflau o versiune grotescă a politicii și personajelor din România. Generalul defector a acreditat

pe care o purta rar, din cauza caracterului secret al serviciului său, Diaconescu a făcut un pas înainte și a spus, dintr-o suflare:

- Tovarășe comandant suprem al forțelor armate române, expoziția „DGTO în 1984”, organizată conform

- Acesta este un aparat telefonic care a fost perfectat de către DGTO după zece ani de muncă, a început Geartu încet și metodic, în adănc contrast cu modul rapid de a vorbi al lui Diaconescu. Ținea în mână un telefon bej, cu aspect inofensiv. Acesta nu este

Țara toată, ascultată

versiunea crezută de majoritatea populației că Nicolae Ceaușescu reușise performanța absolută de a afla în orice moment ce-și vorbeau oamenii acasă și la lucru. În felul acesta, Pacepa a venit în ajutorul Securității, deoarece a înspăimântat populația și mai tare. Reproducem în continuare fragmente despre viziunea utopică a României în anii '80.

Ceausescu a venit la ora zece, ca întotdeauna, împreună cu Elena. Arătând dizgrațios, în uniforma militară

ordinului dumneavoastră personal, este gata să vă fie prezentată. Sunt comandantul DGTO, general-locotenent Ovidiu Diaconescu. (...) - Tovarășe comandant suprem și mult stimată tovarășă Elena, tema expoziției noastre este dezvoltarea viitoare a DGTO pentru a îndeplini ordinele dumneavoastră de a supraveghea întreaga populație a surmelor noastre patrii, Republica Socialistă România. (...) - Generalul tău e dulce, mi-a șoptit Elena.

(Continuare în pag. a II-a)

JURNALUL OMULUI SIMPLU

Volumele clasicilor, între odele conducătorului și cărți de zootehnie

Am copilărit la țară, la Izvoarele și Chiriacu, la 24 de kilometri de Giurgiu. Adoram să alerg pe ulița satului cu tălpile goale confundate într-un strat gros de praf cald. Cea mai fină pudră cosmetică nu l-egalezază! Imi aduc aminte cu nostalgie cum primeam de la mama 10 lei și rugămintea de a merge la brutărie să cumpăr două pâini. Am și acum întipărită miresma de pâine fierbinte, abia ieșită din cuptor. De cele mai multe ori plecam „la pâine” cu prietena mea, Dorina. Ne așezam cuminti la rândul dublat de fiecare dată. Coada se forma de obicei până la șosea, iar pe la jumătatea rândului format se afla întreaa vânzătoarei la ghișeu. Pe ușița verde, cu pragul înalt, reușeam să mă strecur din când în când, atunci când reușeam să îmi fac curaj să înfrunt „boscorodeala” celor care rămăneau afară și musai când mă aflam în rândul de la perete. Părinții mei îi erau prieteni vânzătoarei care îmi așeza în sacoașă pâinicile fierbinți,

abia ieșite din cuptor, pe care le puneam în lăzi după ce-i erau trimise printr-o fereastră îngustă de brutari. De cele mai multe ori măncam trei sferturi dintr-o pâine pe lungul drum până acasă. Atunci când nu reușeam să mă strecur pe ușa salvatoare, eram prinsă în chingile celor care ne împingeau din răspuri pentru a ajunge cât mai repede la ghișeu și pentru a „apuca” o pâine. Măcar una. Noi, copiii, deși aveam vreo 14 ani, nu reușeam să ținem piept avalanșei de fiecare dată. Ne trezeam în afara rândului și... fără pâine. Nu pot să uit cum prietena mea, Dorina, a rămas fără fustă în urma unei „confruntări” cu oamenii dezlănțuiți. A ieșit din rând în chiloți, însă a reușit să cumpere pâine!

O altă isterie se forma în cu totul alt loc. La cofetăria satului, situată vizavi de școala din Izvoarele. Amandine, prajitură cartof, ecler, savarină. Coada era mare, iar tăvile cu prăjituri - puțin. Până ajungeam la teighe, dacă aflam cu întârziere că au fost aduse prăjituri, marfa se „evapora”. Nu mai spun de ciocolata amărieu sau de portocalele aduse (din când în când) în preajma Sărbătorilor de iarnă. Amintirile cele mai plăcute din anii comunismului au izvorul în anotimpul cald. Fiecare vacanță de vară era ca o binecuvântare. Casa bunicii din partea mamei se umplea dintr-o dată: soseau patru nepoți, trei fete și un băiat. Aici ne simțeam în lașgul nostru. Cum verșorul meu, Florin, era mai mic cu 10 ani și prefera să aibă propriile jocuri, nouă, fetelor, sora mea, Mari, verșoara mea, Daniela și mie, mamei și tatei nu ne îngredue pornirile de domnișorici preocupate de prezentările de modă. Metrajele cumpărate de bunica mea pentru a-și confecționa lenjerii și cearșafurile deja cuse deveneau modele de rochii... „prinsă” în ace de siguranță.

(Continuare în pag. a II-a)

JURNALUL ZILEI

A apărut un nou volum „din gândirea” Tovarășului. În cinematografele bucureștene rula „Flori de gheață”, regizat de Anghel Mora. Robert Licu a fost golgeterul campionatului balcanic de la Sofia. Planul la export și recoltatul florii-soarelui au fost subiectele zilei în media.

Operă de mare complexitate

Prima pagină din Scînteia prezenta cel mai nou volum al lui Nicolae Ceaușescu - „Procesul revoluției și construcției socialiste în România”. Nici opera, nici laudele nu aduceau vreo nouitate. „Impresionantă operă teoretico-ideologică a secretarului general al partidului” de „complexitate deosebită”, care „îmbrățișează o vastitate de probleme ridicate de progresul societății românești, de evoluția lumii contemporane, conține aprecieri și orientări, previziuni și soluții de cea mai mare importanță pentru înțelegerea dinamicii actuale a societății, a proceselor innoitoare pe care aceasta le cunoaște sub impactul profund și durabil al revoluției științifico-tehnice contemporane”. Și tot așa...

95 milioane de lei plus la export

Correspondentul Scînteii la Bacău, Gheorghe Baltă, anunța livrări suplimentare la export în tot județul. Produce în cinstea marilor evenimente politice ale anului. La cererea

partenerilor externi, fuseseră livrate, înainte de termen, importante cantități de produse petrochimice, utilaje tehnologice, țesături, organe de asamblare și cherestea. De la începutul anului, 13 întreprinderi industriale și unități economice au livrat suplimentar la export măruri în valoare de aproape 95 milioane de lei, îndeplinindu-și cu două săptămâni mai devreme sarcinile ce le reveneau pe primele opt luni. Cele mai bune rezultate au fost înregistrate de colectivele de muncă de la întreprinderea Mecanică, Întreprinderea Forestieră de Exploatare și Transport și Combinatul Chimic.

„Flori de gheață”, pe ecrane

Pe ecranele cinematografelor bucureștene Giulești și Miorița rula pelicula lui Anghel Mora, „Flori de gheață”. Cronica din revista Cinema a lui august menționa: „Aplecarea e certă la Anghel Mora (poet și prozator totodată) spre filioane elevat-emoționale, chiar dacă pentru aceste „Flori de gheață” n-a apelat la surse literare celebre, ci la idei și propuneri scenaristice originale”. „Fabula cu tâlc poetic și filosofic despre timp și spațiu” - cum e numit filmul - are în distribuție nume importante din cinematografia românească: Ovidiu Iuliu Moldovan, Ileana Predescu și Anda Onesa. Ce temă a abordat - din cele indicate de partid pentru educația maselor - n-am înțeles în nici un fel din cronică.

Concurs de cultură politică ... generală

Femeia anunța, pe două pagini de revistă, organizarea concursului „Țara mea iubită, țara mea de dor”. Scopul său era să întămpine „acea piatră de hotar în istoria patriei” care „se confirmă și se afirmă în aceste patru decenii și jumătate de continuă devenire, de timp al unor bogate împliniri” - sărbătoarea lui 23 August. Concursul invita cititorii și cititoarele să completeze un test-grilă de cultură generală privind „marile realizări” obținute „sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist Român” pe parcursul a 45 de ani de la primul 23 August. Cititorii trebuiau să știe și să afle unde se găsește „pe harta economică a țării” constelațiile ce simbolizează cetățile oțelului și ale luminii și cum a fost pus în valoare, în anii socialismului, „vocația de constructor a poporului nostru”. Se anunțau pentru Premiul I - un minut aparat de radio; premiul II - un pick-up; premiul III - un aspirator de praf. În rest, mențiuni constând în abonamente la revista Femeia.

Zi-lumină la floarea-soarelui

Printre muncile agricole de actualitate era și recoltarea florii-soarelui. Agricultorii și mecanizatorii, scria presa, lucrau zi-lumină, diferențiat, în funcție de coacerea lanurilor.

(Continuare în pag. a II-a)

CALENDAR

19 august (sâmbătă)

Soarele a răsărit la: 6:23, a apus la 20:15
Luna a răsărit la: 21:14, a apus la 9:05
Sărbătoare creștină
Sf. Mc. Andrei Stratilat;
Cuvioșii Timotei, Agapie și Tecla

S-a întâmplat la 19 august 1989

● Un bombardier „F-16”, aparținând forțelor aeriene ale SUA, s-a prăbușit în apropierea orașului Homestead (Florida), în timp ce efectua un zbor de rutină. Pilotul s-a salvat prin catapultare. Cauzele accidentului nu au fost elucidate. Pretul unui avion „F-16” se ridică la 16 milioane de dolari.

● Potrivit unui sondaj de opinie, efectuat de firma „Gallup”, consumul de droguri era considerat principala problemă în SUA, mai ales în rândurile tineretului. Rezultatele acestei anchete relevau, de asemenea, că adulții considerau „sărăcia, lipsa de locuințe și foamea cea de-a doua mare problemă a societății americane”. Conform datelor publicate, 72 milioane de americani, adică 37% din populație, au consumat cel puțin o dată în viața lor droguri.

● Numărul total al deceselor înregistrate în Marea Britanie ca urmare a sindromului imunodeficienței dobândite (SIDA) a ajuns la 2.500, adică o dublare a cazurilor față de situația din anul trecut - indicau sursele oficiale.

Ramona VINTILĂ

Țara toată, ascultată

(Urmare din pag. 1)

– Ar putea fi modele diferite?
– Avem trei modele și cinci culori, dar putem avea oricâte doriri dumneavoastră să comandați. (...)
– Aprobat. Începând de azi, 28 martie 1978, acesta e unicul și singurul telefon aprobat pentru folosință în România. Punct. Câte telefoane vechi avem în folosință azi?
– Peste trei milioane, a răspuns prompt Diaconescu.
– Înclocuiește-le cu cele noi, a ordonat Ceaușescu.
– Io nu înțeleg, Nicole. Care-i diferența dintre asta și ăla negru din biroul meu?, a întrebat Elena, puțin stânjenită.

Ea nu știe nimic despre modul cum se fac înregistrările pe care le ascultă cu atâtă lăcomie în camera din spatele biroului ei.
– Diferența e că tu nu nu-1 vei avea niciodată pe asta nou, nici la birou, nici acasă, a răspuns Ceaușescu, clipind spre noi.

El se bălăbea și când este plăcut impresionat.
– Putem face o demonstrație, tovarășe comandant suprem?, a întrebat Diaconescu.

Formula de adresare „comandant suprem” este pentru el chiar mai plăcută decât a avea relații sexuale, sau cel puțin așa își spusese Diaconescu în urmă cu câteva zile. (...)

Diaconescu a format un număr și a întrebat dacă este Teatrul Național. „Ați greșit numărul”, a venit de la celălalt capăt al firului, dar magnetofonul nu s-a oprit după ce receptorul a fost pus în furcă. O voce de femeie se auzea întrebând cine a telefonat.

– Un idiot care a format numărul greșit. Lasă-mă să termin de ascultat Europa Liberă cu privire la vizita dictatorului cu baba de nevastă-sa în Statele Unite, a răspuns o voce de bărbat, înainte de a fi oprit brusc.

Mâna lui Diaconescu, năpustindu-se mai rapid decât un șarpe, apăsase pe buton. Avea întotdeauna reflexe bune.

Liniștea mormântală a fost întreruptă atunci când Diaconescu a apăsă pe alt buton. Un zgomot înfundat însoțit de o respirație grea și strigăte scurte au ieșit brusc din difuzor, dar mâna iute a lui Diaconescu le-a întrerupt imediat.

– Dă-i drumul iar, a ordonat Elena cu voce înțepată.

Urechea ei experimentată era aproape la fel de bună ca a lui Diaconescu.

– Aștia ar trebui arestați, a ordonat ea, după ce a mai ascultat câteva minute. La unșpe dimineața, oamenii muncii trebuie să muncească, nu să facă dragoste. (...)

Atenția lui Ceaușescu a fost atrasă de un televizor cu transmițător încorporat în carcasă, care putea fi activat prin comandă de la distanță folosindu-se același cod.

– Propunem introducerea acestui microtransmițător în toate aparatele tv care urmează a fi vândute în zonele rurale. Un avantaj al acestuia este că ar fi alimentat în permanență la o sursă de curent, eliminând necesitatea bateriilor. Și, în afară de asta, televizorul stă închis 80% din timp. (Programul Televiziunii Române este de numai câteva ore pe zi).

– Dacă o să folosim această șmecherie, am putea chiar să mai scurtăm programul zilnic. Câteva știri și un film despre partid e tot ce le trebuie oamenilor, nu-i așa, Nicole?, a întrebat Elena. (...)

Era la amiază când Ceaușescu a terminat vizitarea expoziției. (...)

– Câți oameni vor putea fi supravegheați simultan până la sfârșitul viitorului plan cincinal?

– Pot numai să vă raportez, tovarășe comandant suprem și stimată tovarășă Elena, a replicat Diaconescu, că, dacă propunerile noastre vor fi aprobate azi, atunci, începând cu 1 ianuarie 1984, vom fi în stare să

Ioan-Mihal Pacepa (în stânga lui Nicolae Ceaușescu) a făcut mai multe servicii regimului după fuga în Statele Unite. În memoriile sale, citește la Europa Liberă, susținea că Securitatea controla total viațile românilor, băgând spaima în oameni FOTO: Arhivele Naționale

supraveghem zece milioane de microfoane simultan. Presupunând că populația noastră va păstra același ritm de creștere în următorii ani ca și în ultimii cinci, estimarea noastră e că fiecare familie va putea fi supravegheată periodic în timpul unui an calendaristic, iar cei suspecti vor fi urmăriți continuu. (...)

– Făurim acum o viață minunată pentru poporul român, tovarăși. O viață și independență, pe care poporul nostru o merită, după 2.050

de ani de luptă și umilință. Elena a dat tonul la aplauze.

– În ultimul deceniu, fiecare an a marcat ceva nou în istoria noastră comunistă. Să facem din anul 1984 un alt moment de referință. Să fim din nou unici în cadrul Tratatului de la Varșovia. Să fim primii din întreaga lume, tovarăși. Într-un timp foarte scurt vom fi singura țară de pe pământ capabilă să știe ce gândeste fiecare cetățean al său. Cinci ani reprezentă tot ce ne separă azi de o formă de guvernământ

nouă, mult mai științific. S-a uitat cu subînțele la auditoriu, înainte de a continua.

– De ce este imperialismul american atât de nepopular? Pentru că nu știe ce gândeste poporul, pentru că nu este științific? Ceea ce faceți voi aici, tovarăși, este adevărată știință a guvernării. Este o adevărată trecere în revistă a opiniei publice. Sistemul comunist pe care-l înfăptuim împreună este cel mai științific cu putință, repet, tovarăși, cu puțință, în folosul umanității.

Diaconescu a început aplauzele. Ceaușescu și-a ridicat brațele, cerând liniște.

– Păcat că nu putem spune oamenilor muncii de la noi cum are grijă de ei partidul comunist, tovarăși. Nu s-ar duce mineri să scoată mai mult cărbune decât ar fi siguri că partidul știe ce fac soțiile lor în fiecare clipă?

Ion Mihai Pacepa, Orizonturi Roșii, București, Editura Venus, 1992, p. 157-162

JURNALE PERSONALE

(Urmare din pag. 1)

Sună A. Vrea să ne vedem. Pe Kiseleff, Arcul de Triumf. De mai multe zile stau în casă și nu vreau să ies în oraș. Fac o plimbare și rezolv întâlnirea. Discuție încărcată, manie, heistă. Opțiuni radicale. Ce facem? Ne hotărâm să ne batem, emigrăm sau înghințim rahatul? Trebuie să ne decidem. De ani de zile pălăvrăgim, facem planuri și nu ne decidem. (...) Am ajuns niște studenți îmbătrâniți. Chestia acum e ori-ori. Ce nu mai poate fi este să continuăm ca până acum. Să lăncem, să ne îmbătăm obolovist privind cerul, nefăcând nimic. Este un eșec acest mod de a trăi. Nu ne-a dus nicăieri. Ii spun toate astea repede. Ultimatum să facem ceva. A. răspunde evaziv. Sunt agresiv, încerc să-i explic că am ajuns la capăt. Că eu m-am hotărât, dar el e prietenul meu și e cazul să știe. De ce a vrut să ne vedem, îl întreb după ce-mi închei monologul. De-asta, să te întreb ce faci.

Nu ne-am văzut de mult. Nu știu de ce mă cuprinde o neagră

bătăuială. Nu cumva imi ia pulsul? Apoi refuz să mă gândesc, am ajuns un paranoic, văd amenințări peste tot în jur. A avut și el probleme cu Secu. Anchetat, dispărut din circuit șase săptămâni, scăpat până la urmă ieștin, cu un articol în Scinteia etc. Unul dintre puținii prieteni care mi-au mai rămas. Unii au emigrat, de alții m-am îndepărtat pentru că au devenit burghezi. Stăm pe bancă, pe Kiseleff. Avem ceva dos-toievskian. Nu e nimic de răș. Ne spunem lucruri pe care nu ni le-am spus până acum. Sunt prea patetic, tușe prea groase.

Învăț să trăiesc cu microfoanele, o antischizofrenie. Scriu pe bilete, în casă se vorbește în șoaptă, radioul merge încontinuu. Cum de n-am înțeles de prima dată? Când a fost John aici, am observat o Dacie neagră break cu multe antene pe ea, parcată pe trotuar lângă bloc. Văzând că Dacia e goală, nu i-am dat atenție. De fapt, trebuie să aibă niște instalații de ascultare automate și în-a nevoie să le mănuiască un operator. Apoi, cine mi-a montat microfoanele în casă? Au intrat în lipsa mea sau un prieten binevoitor,

destoinic colaborator, le-a plasat? Unde anume? Să caut, dar în ce colț? În lustră, în pereti, în calorifer, în instalația electrică, în bibliotecă? Dacă pui muzică la pick-up mai înregistrează? Și cât anume? Dacă vorbești în șoaptă? Sunt microfoane permanente sau sunt reactivate din vecini prin diverse instalații, cum ar fi Dacia break neagră?

Pentru eseu meu: clandestinizarea puterii, privilegiul de a inter-zice, delictul de neinovăție. Discuție cu Paleologu, lungă, până aproape de seară, ne plimbăm apoi prin cartier. Și la el, o mașină uitată de câteva zile în fața casei.

Stelian Tănase, Acasă se vorbește în șoaptă. Dosar & Jurnal din onii târzi ai dictaturii, Compania, 2002, p. 104-108

Vizita lui Muți Bălăceanu. Concluzie: sindrom de colagenoză. De aici depresiunile. Îl duc spre mașină. Îmi spune că lucrează la o carte despre Mozart. Are temeuri serioase ca să dovedească cum că boala lui Mozart a fost o „colagenoză lupică”, de unde depresiunea și obsesia împotriva lui Salieri. În acest caz,

efectul secundar al bolii de colagenoză poate fi numit – spune el – „Sindrom mozartian”!

Stefan J. Fay, Caietele unui fiu risipitor. Fragmente de jurnal, București, Humanitas, 1994, p. 284

Am cumpărat un nou volum de teatru de D.R. Popescu, „Moara de pulbere”. Are deja o operă considerabilă. I se joacă însă prea puțin piesele. Totul stă, ca de obicei, sub semnul suspiciunii.

Azi aflu, prin telefon, că mi s-a aprobat călătoria la Struga. Voi fi însoțit de poetul Ioanid Romanescu. Mașina nu de Constanța Buzea, cum a fost vorba inițial. Citesc în România Literară (nr. 33) știrea că premiul serilor de poezie (pe anul în curs) a fost acordat deja unui poet australian, Thomas Shapkot (44 de ani). Voi vedea acolo ce „poate” domnul Shapkot, de care n-am auzit nimic până acum.

Victor Felea, Jurnalul unui poet lenes, Ianuarie 1955 – martie 1993, Ediție îngrijită de Lidia Felea, București, Editura Albatros, 2000, p. 732

JURNALUL ZILEI

(Urmare din pag. 1)

Floarea-soarelei se recolta 100% mecanizat, „așa că reușita deplină stă în folosirea la întreaga capacitate minut de minut și oră de oră a combinelor dotate cu echipamente RIFS”. Într-un reportaj din România Liberă este prezentată situația de la Consiliul unic agroindustrial de stat și cooperatist Popești-Leordeni. Aici, parcul de 22 de combine lucra în câmp de dimineața până seara, iar defecțiunile erau reparate pe loc, în ateliere mobile.

Robert Licu, golgeterul campionatului balcanic de la Sofia

La Sofia s-a încheiat campionatul balcanic de handbal pentru juniori. Pe locul I s-a clasat Iugoslavia, urmată de selecționatele României, Bulgariei și Greciei. Rezultatele din ultima zi a campionatului au fost: România – Grecia 24-20, Iugoslavia – Bulgaria 35-20. Golgeterul turneului a fost jucătorul român Robert Licu, care a marcat 27 de puncte.

Alexandra ZOTTA

ARTICOLUL ZILEI

LECTURĂ ANGAJATĂ

La personajul Anania din romanul lui Augustin Buzura pe un drum oarecum ocolit. Când am citit cartea mi s-a părut ca o parte nedetașabilă de întregul în care era plasată (fascinant personaj al profesorului Cristian). Nu-1 vedeam de unul singur, deși preferam cu destulă acuitate rostul său relevant, de umbră ce dă contur, dacă nu întotdeauna precis, oricum plin de semnificații pregnante, personajului de prim-plan în a cărui structură s-a integrat atât de organic. Când regizorul Manole Marcus mi-a propus un alt rol în filmul „Orgolii”, lumina fulgerătoare a unei posibile opțiuni, ambiționând ineditul, a îndreptat atenția mea către această umbră... nedistribuită nici unui actor în momentul acela.

Acesta a fost încă unul dintre pariurile mele, acceptat de regizor, nu numai cu personajul Anania, ci chiar cu opera lui Augustin Buzura pe care, recent, Mircea Iorgulescu o definea astfel: „O nesfârșită feroare a speranței, o robustă încredere în posibilitatea și necesitatea resurrecției morale, iluminează lăuntric toate romanele lui Augustin Buzura, imprimându-le o tensiune caracteristică și organizându-le desfășurarea. (...) Gravă ca tonalitate și solicitând necontenit un efort de implicare dramatică prin asumarea la nivelul conștiinței a concretului existențial...”.

Așadar, acesta era cel de-al doilea termen al pariului meu. Dar acest „pariu” nu ar fi funcționat decât în cazul în care am fi reușit să talmăcim în termenii artei actoricești analiza atât de subtilă, profundă și răbdătoare cu care autorul își cercetează toate personajele, nu numai pe acest Anania. Era imperios necesar să imaginăm gestul magic care să transfigureze analiza în situație, dialog, stare, al cărui adevăr să poată fi ulterior corporalizat, verbalizat prin mijloacele atât de limitat-materiale ale corpului omenesc. Ce a urmat este pe cât de simplu, pe atât de nu foarte des întâlnit. L-am cunoscut personal pe Augustin Buzura și, la sugestia regizorului, acesta a intervenit în scenariu cu o uimitoare capacitate de a întui așteptările noastre regizorale și actoricești. A fost nevoie să se elaboreze un nou material epic inspirat de intervenția regizorală. Rezultatul a fost că acest personaj secundar în roman a reușit să se impună în ecranizare, adjuccându-și până la urmă chiar și un premiu de interpretare.

Arta care descompune propunerea inițială (literară) pentru a o recom-

pune, ulterior, prin mijloace de expresie specifice în acel „ceva” de sine stătător numit film. Filmul ambiționează astfel, prin exhaustive pariuri, să poarte în lume cele mai subtile idei, cele mai puternice sentimente implente în paradoxale îngemănări ale tehnicilor (și numai), ale diferitelor arte.

M-am folosit de acest singur exemplu, nici pe departe singular, pentru a revela că tocmai întoarcerea întru literatură pe drum ocolit, străbătut cu pasul gândului nepripi, este singura șansă a actorului, alături de ceilalți realizatori, să speră la o eventuală câștigare a „pariului”.

Oare film este într-un anumit fel... o ecranizare. Orice film pleacă de la cuvântul gândit, rostit, scris. Ecranizarea, ca atare, sunt acele filme al căror scenariu extras dintr-o carte știută a fost tipărit în mii și mii de exemplare și a fost citit de toată lumea. Acele filme la care spectatorii vin să confrunte versiunea de pe ecran cu propria variantă realizată după aceeași operă literară.

Întoarcerea întru literatură, iată o cale pe care am ademenit imaginația noastră artistică în speranța de a ne dezvălui alternative care să ne justifice orgoliile.

Literatura conține, în mod implicit și ademenitor, alternativa prin care celelalte arte încearcă să intre în dialog creator cu modelul. Toate acestea respectând însă gândul atât de lapidar exprimat de Heidegger cu privire la opera de artă: „Numai un lucru care a fost cu adevărat gândit are norocul să fie iar și iar mai bine înțeles decât s-a înțeles chiar pe sine”.

Și mai este ceva. Eu cred că ecranizarea ca gest de interpretare a unei opere literare trebuie să fie nu numai o relatare despre opera în cauză, ci și o atitudine înedită.

Este imperios necesar ca ecranizarea să reprezinte un punct de vedere personal și pertinent, mărturisind aderența contemporanilor la opera literară. Nu „fidelitatea” necondiționată, ci atitudinea creatoare, lectura angajată, trădând o personalitate cristalizată, pot face ca relația dintre opera literară și ecranizare să se constituie în premisa unei alte opere – cinematografe – de sine stătătoare. În lumina acestorași termeni se pot invoca aici fericitele „trădări” în artă, amintind spusele cărturarului: „Atunci când negația se înalță pe o credință, ea este o altă formă de a afirma!”.

Mircea Albulescu Cinema, nr. 8/1989

JURNALUL OMULUI SIMPLU

Volumele clasicilor, între odele conducătorului și cărți de zootehnie

(Urmare din pag. 1)

Aveam chiar și podium de prezentare: patul bunicilor. Preocupările noastre pentru modă o determinau pe biata mamaia, Dumnezeu să o ierte, ca în puținele momente de relaxare să meargă cu noi la magazinul sătesc să ne cumpere fel de fel de lucruri pe care ni le doream. Vitrina magazinului n-avea cine știe ce oferte, dar lacul de unghii era nelipsit. Dintre acele cu gămălie și baterele de ață multicolore alegeam lacul de unghii de culoarea preferată (sic!) și abia așteptam să ne întoarcem acasă! La magazinul sătesc „universal”, cum bine se preciza pe „Inscripția” de deasupra ușii, găseai fel de fel de nimicuri amestecate cu diferite lucruri importante. Dar adevăratele comori nu le des-

copream aici, ci la Izvoarele, dincolo de pod, la magazinul de acolo. Ca să ajungi la raioanele de uz casnic și librărie trebuia să treci mai întâi prin alimentara. Teancuri de cutii de biscuiți spiralați și cutii cu marmeladă, spirale, uneori biscuiți „Eugenia”. Acestea erau „delicatesele” care se regăseau în rafturile de la Alimentara. Din când în când se dădea sfoară în țară că „la Viorel”, cum se numea gestionarul de la Alimentara, „s-a băgat ulei „vărsat”. Atunci, mai cu bani, mai cu ouă, oamenii se grăbeau să-și facă „provizii”.

De la magazinul general de aici cumpăram perii de coafă, care de cele mai multe ori imi smulgeau părul sau, în cel mai bun caz, mi-l incurcau! Agățate ici-colo fel de fel de rochițe înflorate aiurea, cămăși de noapte, pijamale, pe teighea bas-

male, prosoape de bucătărie și alte lucruri care nu ne interesau, alături de oale și farfurii înflorate. Lângă fe-reastră se afla însă universul meu: câteva rafturi cu cărți prăfuite, așezate de-a valma. Pierdeam acolo ore căutând printre odele dedicate conducătorului iubit și lucrări științifice pe teme zootehnice și de agricultură cărți de citit. Și, pe principul cine caută găsește, am găsit volume prețioase, iar timpul petrecut cotocind n-a contat: Marin Sorescu – „Singur printre poeți”, Mihai Eminescu – „Poezii”, Octavian Goga – „Fie de tort”, iar exemplele pot continua. Pe măsură ce răcoleam, pe raft rămăneau tot mai puține cărți de cumpărat. Printre ultimele cărți am descoperit „Hiperboloidul inginerului Garin” a lui Alexei Tolstoi.

Luminița CIOBANU

I.M.U. Arad – un colos industrial al Epocii „Nicolae Ceaușescu“, unde secretarul general a făcut șapte vizite în 12 ani

(Urmare din pag. 1)

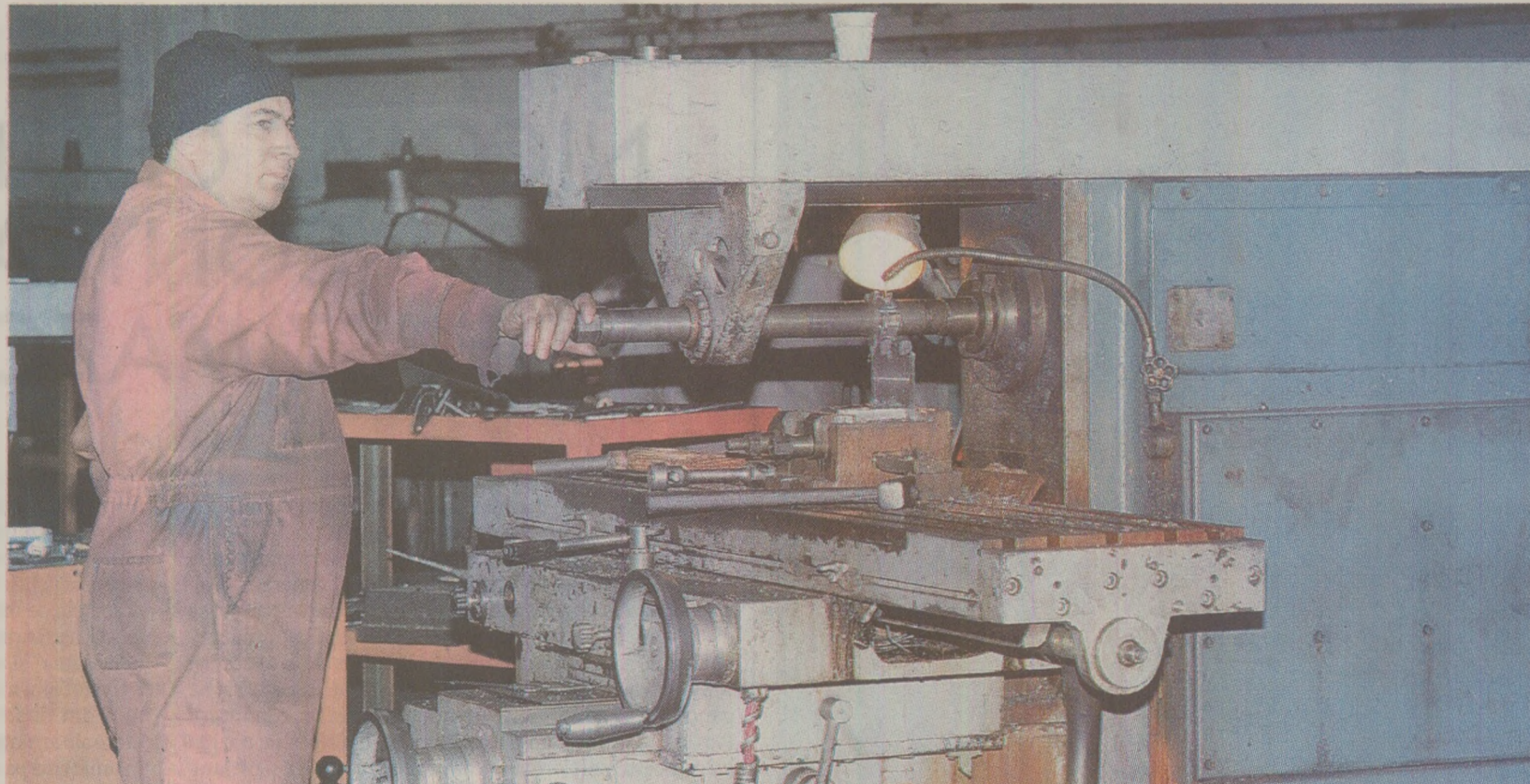
Cum s-a realizat asta? Ingenios: au fost cumpărate utilaje din străinătate, desfăcute în bucățele și copiate la îndigo.

Asta înseamnă pe atunci „cele mai noi soluții constructive, tehnologii moderne“. Așa a luat naștere, un an mai târziu, secția „strung greu“, devenită atelier în cadrul secției montaj a întreprinderii. Cu toate acestea, nu trebuie minimalizată nici capacitatea proiectanților de la IMUA, fabrică de unde după Revoluție au migrat spre societăți private specialiști de primă talie!

Prin volumul producției realizate, atelierul strung greu a ajuns în 1989 să ocupe o pondere însemnată în capacitatea productivă a întreprinderii. În anul 1988, produsele noi și modernizate reprezentau 85% din totalul producției.

În ianuarie 1989 pe fluxul de fabricație se aflau primele strunguri speciale din producția anului: SNG 1000-CNC, SNG 1.400-CNC, mașina de găurit în adâncime MGA 250, mașina de filetat-țevi MFT 13-3/8 și noul strung pentru cilindri laminari SCL 630-CNC. întreaga producție din anul respectiv era deja în prima săptămână acoperită cu contracte. La Panoul de Onoare era afișate fotografiile lăcătușilor Iosif Soltesz, Vasile Mateu, Romulus Bodrojan, Ioan Costăș, Teodor Bele, Mihai Barta, a hidrauliceanului Simion Bau, a strungarului Horia Botar, electricienilor Adelbert Papp, Andrei Cerb, Elena Sava, Gheorghe Belde și a electroniștilor ing. Liviu Băjan, Gheorghe Codrean, Ioan Leric, Mircea Lucuța și a electroniștilor CNC Nicolae Vui. Aceștia au contribuit în mare măsură ca planul pe 1988, la nivelul atelierului, să fie realizat integral. La nivelul întreprinderii, față de 1987, producția marfă a sporit cu 8,5%, productivitatea muncii cu 8%, iar exportul cu 20,3%.

Întreprinderea de mașini-unelte din Arad a încheiat primele șapte luni ale anului 1989 cu o serie de realizări. Pe fluxurile de fabricație se aflau mai multe tipuri de produse – strunguri

Născută pe scheletul unor mici ateliere, întreprinderea de Mașini-Unelte din Arad a devenit în perioada comunistă una dintre cele mai performante unități ale acestei ramuri industriale

paralele, revolver, grele, de precizie, celule flexibile de fabricație etc. – destinate atât înzestrării unor unități industriale din România – aparținând de industria constructoare de mașini, petroliferă, metalurgică, energetică și altele – cât și pentru export.

„Fiecare vizită de lucru efectuată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, la IMUA, s-a constituit într-un moment de referință, cu profunde semnificații, în viața și activitatea colectivului nostru de muncă – declara ing. Mircea Roman, directorul tehnic al întreprinderii. De fiecare dată când s-a aflat în mijlocul nostru, secretarul general al partidului a efectuat o aprofundată analiză a realizărilor obținute în producție, stabilind cu genială clarviziune direcțiile majore în care se impune să ne orientăm eforturile și preocupările pentru realizarea în condiții mereu mai bune a sarcinilor de plan“. După revoluție, Mircea

Roman a preluat o altă mândrie a industriei arădene: fabrica Sanevit. Aceasta a falimentat însă eroic, la fel ca IMUA. Spre deosebire însă de fabrica de strunguri din municipiul Arad, Sanevit va fi revitalizat de guvern și cuprins într-un holding medical național, care vizează salvarea industriei medicale românești.

Prin alocarea unor însemnate fonduri de investiții, au fost constituite noi capacități de producție – Fabrica de strunguri Lipova, secțiile din Chișinău Criș și Sebiș. În 1989, valoarea fondurilor fixe din dotarea întreprinderii era de 16,9 ori mai mare comparativ cu anul 1965. Potrivit statisticilor oficiale a întreprinderii, produsele de nivel mondial ridicat dețineau în anul revoluției o pondere de 96,7% în totalul producției; față de 1965, în 1989 se realiza o producție marfă de 16,8 ori mai mare, în timp ce volumul producției de export sporise

de 20,9 ori. De ce era important anul 1965 în toate evidențele uzinei? Pentru că atunci venise la putere Nicolae Ceaușescu, pe care propaganda l-a asociat cu dezvoltarea statului român.

La vizita din anul 1982 la IMUA, Nicolae Ceaușescu inaugura un al doilea profil de fabricație – cel al mașinilor-unelte la temă. Dacă în 1982 se realizau 13 tipuri noi de mașini-unelte, numai în prima jumătate a lui 1989 au fost asimilate în fabricație 26 tipuri noi de mașini-unelte. De altfel, ca să verifice dacă indicațiile sale sunt puse în aplicare, secretarul general al partidului a venit în uzină și în august 1988, cerând imperativ „ridicarea în continuare a nivelului tehnic și calitativ al produselor!“ Comuniștii voiau să obțină astfel ca produsele de la Arad să poată concura cu cele occidentale. Ceea ce însă nu s-a mai întâmplat.

În ultimul său an de viață bună

(pentru că după revoluție a avut un declin accelerat), IMU Arad și-a realizat planul pe 12 luni în numai 9 luni, fiind considerat o mândrie a industriei grele românești.

IMUA a devenit, după 1990, Strungul, iar apoi ARIS. În anul 2002, societatea a fost privatizată, fiind cumpărată în proporție de 93,4% de compania Astra Comind. În anul 2005, Consiliul Concurenței a obligat ARIS să returneze statului român, cu dobândă, ajutorul de stat de 280 de milioane de lei acordat pentru salvarea fabricii, considerându-se că fusese alocat ilegal. Acum, o parte din întreprindere a fost cumpărată de grupul Astra Vagoane, iar cealaltă parte a fost vândută de fostul proprietar unor dezvoltatori imobiliari israelieni, pentru construirea de blocuri de locuințe cu 14 etaje, cele mai înalte în municipiul Arad.

Andrei ANDO

RADIOGRAFII CULINARE

DULCEAȚĂ DE GOGOŢELE CONFISCATE

Când ți-e foame vorbești despre mâncare. Și noi, înainte de ora de masă, ne-am trezit că aruncam una altele câte o scurtă vorbă despre ce am mai gătit sau ce am găti. Din una în alta am trecut la dulciuri, și pentru că sezonul fructelor de toamnă era în toi am început să înșirăm tot felul de rețete de dulciuri, de compoturi, de prăjituri. În timp ce ne dezvăluiam secretele preparării unor dulciuri care mai de care mai deosebite prin aromele adăugate, Lili, una dintre colege, ne zice: „Dragă, știți ce dulceată am mâncat de la cumnată-mea? Nici nu vă puteți gândi! Dulceață de gogoșele!“ „Pe dracu!“ îi zise Mariana, mare talent la dulciuri. Toate am sărit pe ea să ne spună dacă i-a plăcut, ce gust avea, ce culoare și alte amănunte care să ne dumirească.

E drept că în ultimul timp, din cauza lipsurilor și a timpului petrecut mai mult la serviciu, se inventaseră tot felul de rețete. Dar de dulceată de gogoșele nu mai auzisem, și nici nu credeam că merită să muncești pentru a face o dulceată dintr-o legumă, când ai atâtă fructe minunate. Dar... mai știți, poate că cine a inventat-o nu avea fructe sau bani pentru fructe... Oricum, trebuia să aflăm urgent rețeta, iar dacă așa fi obținut doar o linguriță din acest preparat, ar fi fost grozav! Așa că am atacat-o direct pe Lili și indirect pe cumnată-sa. I-am zis că trebuie să aflu rețeta și eventual să ne aducă... să gustăm din dulceată. Biata fată, ne-a promis că se duce chiar în seara aceea să obțină măcar rețeta.

A doua zi, de cum a intrat în birou am și sărit la ea. Lili ne-a fluturat triumfătoare rețeta scrisă de cumnată. Am smuls-o din mână ei, am bătut-o la mașină și am tras-o la xerox pentru toate fețele. Acum îmi făceam probleme. Dacă nu-mi plăcea? Lili ne-a zis că e cam neagră la culoare și are nucă multă, dar e bună! Păi, trebuie să cumpăr gogoșele foarte mici, cât o prună mai mică. La piață, țărâmul nu aduce gogoșele atât de mici, pentru că nu se vând. Trebuie să-mi fac o relație, ca să fiu sigură că-mi va aduce cele 150 de gogoșele mici. Cumpăr 250 g

miez de nucă, de zahăr nu-mi fac probleme, o lămâie cumpăr de la restaurant... vanilie se găsește... Mda! Problema este cum fac rost de gogoșele?

Acasă, cum ajung sun la Jenica și-i spun povestea, apoi îi promit că o învăț să facă și ea dulceată dacă face rost de gogoșele. Cum Jenica știa că o să-i-o facue, a sărit în sus de bucurie și mi-a promis marea cu sarea. A doua zi, când am venit la serviciu, Jenica m-a întâmpinat radioasă. Făcuse rost de o sacoșă mare, de voiaj, plină cu gogoșele din cele mici, parcă alese anume. Erau foarte multe! Noi aveam nevoie de 300 de bucăți, iar în sacoșă erau pe puțin 2.000! Jenica a înțeles și mi-a zis că trebuie să mai facem și pentru prietenii ei, care era milițian într-o comună foarte aproape de București. Pune ea zahărul. El ne-a făcut rost de gogoșele. Cum? Păi erau de la o confiscare. L-a pus pe-ăla care le furase să le sorteze și pe cele mici i le dăduse ei! Am întrebant-o rapid ce-a făcut cu omul care furase gogoșele? Mi-a zis că i-a dat drumul, pentru că a prestat munca de sortare și o plăsu cu gogoșele mai mari. Ce era să-i facă? Oricum, câmpul era golit de gogoșele. El luase ce scăpase necules. Da, îl părise cumnată-su, și milițianul a acționat.

Mă rog. Pentru că era prietenul ei și pentru că a fost omenos, trecem peste modul de obținere a materiei prime. Cu celelalte m-am dus la birou și le-am împărțit la cele ce s-au încumetat să se avânte la o asemenea aventură. În săptămâna următoare ni s-a umplut biroul de rețete de dulceată de gogoșele, care mai de care mai complicate. Una dintre rețetele avea trei momente de opărire a „fructelor“. Eu m-am oprit la cea de la Lili, care mi s-a părut mai ușor de preparat. A ieși bună dulceata. Ciudată. Nici o persoană pe care am servit-o cu dulceata asta nu a fost în stare să-mi spună din ce era făcută.

Jenica i-a dat milițianului-prieten borcanele și nu s-a lăudat că a făcut-o ea, dar a lăsat să se înțeleagă că ea ar fi maestra. Am iertat-o, pentru că era săritoare.

Veronica BECTAS

(Urmare din pag. 1)

Tot la începutul anului 1989, în prima săptămână a lunii martie se produce un eveniment cu impact politic, mai cu seamă internațional – „scrisoarea celor șase“. Acțiunea a fost descoperită și conținutul scrisorii prezentat lui Nicolae Ceaușescu, înainte de a deveni public, prin intermediul postului de radio BBC. Ceea ce înseamnă că scrisoarea, al cărei text fusese doar convenit de Silviu Brucan cu ceilalți semnatori, nu trebuia neapărat să fie trimisă din țară... Ea își aștepta doar semnatarii.

că România dispune de capacitățile necesare producerii armei atomice. Ceaușescu pare să nu mai aibă nevoie de nimeni și de nimic! Dar nici pe el nu-l mai luau mulți în seamă. Am primit consternați și dezamăgiți acele vești proaste, fiindcă cea bună și așteptată era liberalizarea consumului intern, destinat creșterii nivelului de trai, sub toate aspectele.

Cunoscuta revistă internațională Paris Match continua să dedice numere speciale fostelor case regale din țările în care monarhiile au fost abolite. Pentru a nu fi surprinși de numărul dedicat Casei Regale a României, s-a solicitat memo-

circulație un program promonarhic modern, în parte ancorat în realitățile interne, în numele unui Partid Național Tărănesc reformat, despre care ulterior, în anul '90 nu s-a mai auzit nimic. Dimpotrivă, partidul cu numele respectiv, reînființat în decembrie 1989, nu a făcut deloc dovada capacităților de a se adapta noilor realități. Ceea ce dă de bănuț că acel program a fost opera unui serviciu special, care miza pe readucerea monarhiei și a mișcării național-țărănești în planul opoziției active față de regimul politic existent în România anilor '80.

Că așa au stat lucrurile, avea să o

Cum s-a văzut anul 1989 de la vârful Securității

După cum a început anul 1989, era evident că sistemul nu va mai rezista multă vreme, deoarece acesta devenise global vulnerabil, încât nu mai putea fi securizat, atât față de avalanșa și iminența amenințărilor, cât mai cu seamă față de propriile slăbiciuni.

În aprilie 1989, o Plenară a CC al PCR, care putea să rămână memorabilă, eșuează din cauza ambițiilor autarhice ale lui Nicolae Ceaușescu, pe care izolarea în care a fost aruncat de „prieteni“ ce odinioară l-au ridicat pe piedestalul recunoașterii internaționale, l-a împins la decizia necugetate. El a anunțat, triumfalist, rambursarea întregii datorii externe, un efort formidabil, care era compensat de un considerabil excedent al rezervelor valutare, precum și de importante debite ce urmau a fi încasate de la unele state exportatoare de țitei, dar nu da de înțeles că va diminua rata acumulării în favoarea consumului. Dimpotrivă, ofensează organismele bancare internaționale cu un proiect de înființare a unei bănci de investiții și dezvoltare a lumii a treia, sperând, totodată, să ia locul deținut cândva de Tito în fruntea „țărilor nealiniate“.

În același timp, exploatarea vulnerabilităților tot mai accentuate ale Uniunii Sovietice și speculând agitațiile din Basarabia, simulează un denunț al Pactului sovieto-german „Molotov – Ribbentrop“ și, scontând că se va face temut unor inamici tot mai agresivi, agită voalat amenințarea nucleară, respectiv

randumul monitorizării realizate de sectorul de informații externe responsabil de problema regală. Rezultatul a fost dezolant. Cetățeanul-rege, întrucât „era rentier viager la locul lui“, beneficiar al înaltului și rarismului ordin sovietic „Victoria“ (fuseseră acordate doar vreo patru exemplare șefilor de stat străine), nu constituia o amenințare. La dosarul problemei regale nu exista nici măcar o fotografie a reședinței din Elveția...

O grupă operativă constituită „ad-hoc“ mizează o misiune de recunoaștere, angajează „în privat“ un fotoreporter profesionist, care realizează un album documentar, iar un „veteran“ al Casei Regale reconstituie și o schiță a principalelor utilități interioare.

Membri ai „Comitetului Național Român“ din SUA, un așa-zis guvern în exil al României, pe care Departamentul de Stat se ferea să-l recunoască, sunt „taloanați“ (termen din tabela de codificare a informațiilor folosit pentru desemnarea acțiunii de „exploatare informativă“), iar „cercetătorii“ dau asigurări că Majestatea Sa și Guvernul din exil nu manifestă disponibilități de racordare la vreunul din principalele curente ale transformărilor politice în curs la nivel strategic global, pe care de altfel nici nu le prea înțelege, lipsindu-le contactele și informațiile necesare. Numai în parte adevărat.

Mesajele Regelui Mihai I au fost adesea în consonanță cu tendințele evenimentelor. Mai mult chiar, fusese pus în

dovedească și teribilul eșec al unui redevabil, dar și rutinat serviciu străin, de a finanța, în numele lui Ion Rațiu și al Uniunii Mondiale a Românilor Liberi, cu cca. 1.125.000. lei (o sumă impresionantă la acea dată) o mișcare de rezistență național-țărănească. Combinația imobiliară prin care urma să fie autohtonizată suma respectivă a căzut, banii fiind făcuți venit la bugetul statului român. Cauza eșecului a fost transferată, de către serviciul de informații respectiv, asupra inabilității și discutabilei bune credințe a unui important personaj al proiectatei rezistențe, ceea ce a generat suspiciuni, neîncredere și destructurarea întregului plan de acțiune.

Cazul menționat ne amintește de „operațiunile britanice de război politic“ duse prin intermediul Ministerului Afacerilor Neonorabile – Departamentul Operațiunilor Executive Speciale – în anii '43-'44, când se mai încercase finanțarea unei rezistențe ardelenice, dar cum agenții SOE nu au adus și un credențional semnat olograf de Winston Churchill, liderul politic pe care s-a scontat, a mai „pertractat“ și, în cele din urmă, a declinat oferta...

Dovedind un fair play de adevărat gentleman, Ion Rațiu, după ce a revenit în țară, a dorit să-l cunoască pe ofițerul de securitate din spatele operațiunii și să-l asigure de respectul și aprecierile sale pentru faptul de a fi fost mai bun decât „diplomații de la M.I.-6“.

Aurel ROGOJAN

ECONOMISEȘTI și CITEȘTI!

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
O colecție de literatură românească

În fiecare miercuri,
numai cu **JURNALUL NAȚIONAL**
CEL MAI CITT ZIAR DE CALITATE

10,9
LEI

www.jurnalul.ro

Cartile se distribuie la chiroscum sau cu abonamentul Jurnalul PLUS și Jurnalul cu Carte.

ACI RADIO EUROPA LIBERĂ!

Clubul Cultural Alexe Mateevici – o mișcare independentă din RSS Moldovenească

Clubul Mateevici este un grup patriotic de presune al intelectualilor moldoveni, un forum care le permite elitelor culturale și publicului să comunice și să acționeze pentru realizarea unor țeluri comune; este un canal neoficial care permite participarea populară la procesul politic. Este o forță puternică susținătoare a mișcării național-democratice din RSS Moldovenească.

În ultimele luni, autoritățile sovietice moldovenești și presa au amintit repetat de Clubul muzical și literar Alexe Mateevici ca fiind responsabil de inițierea mitingurilor neoficiale și a demonstrațiilor în sprijinul cererilor naționale moldovenești. Mii de susținători ai Clubului Mateevici ar fi fost implicați în aceste evenimente; într-adevăr, la câteva dintre mitingurile și demonstrațiile care inițial erau anunțate ca fiind ale clubului, s-a alăturat o mulțime de oameni în capitala republicii, Chișinău. Tot la adunările Clubului Mateevici, intelectualii au formulat pentru prima dată cereri importante și le-au lansat în arena politică.

Clubul Mateevici este o asociație informală, națională și culturală a intelectualilor moldoveni, care are susținerea maselor. A fost denumită după poetul moldovean și preotul ortodox Alexe Mateevici (1888-1917), unul dintre liderii revigorării culturale moldovene din Basarabia de sub domnia țaristă, al cărui imn, „Limba noastră” (care celebrează vechimea limbii și originea latină) este frecvent pomenit în Moldova în aceste zile. Clubul Mateevici se reunește la ficare două duminici la Teatrul de Vară din Chișinău în fața unui mare număr de persoane, depășind de multe ori capacitatea de 15.000 de locuri a teatrului. La aceste întâlniri, activiștii politici ai mișcărilor independente și figuri centrale de orientare naționalistă (în prelegeri pe teme culturale, politice și sociale, răspund la întrebările publicului și aduc sprijinul popular pentru cererile naționale și democratice. Scriitorii proeminenți, ziariști, lingviști, istorici, avocați, directori de teatre, actori, oameni de film și muzicieni apar și iau frecvent cuvântul la aceste întâlniri. Discuții despre „petele negre” din istoria Moldovei, probleme de limbă, despre opere literare interzise de cenzură sau despre căile de a împiedica violarea drepturilor civile de autorități. Discuțiile sunt urmate de recitarea unor texte din vechiul repertoriu patriotic care au fost interzise de autoritățile sovietice din timpul celui de-al doilea război mondial.

Audiența clubului este foarte complexă și este formată din muncitori, țărani, care vin la Chișinău din satele din toată republica pentru a lua parte la adunările clubului și la demonstrațiile care le urmează uneori. Ceea ce îi aduce pe toți la Clubul Mateevici este îngrijorarea împărtășită cu privire la supraviețuirea limbii moldovenești și a identității culturale pe care le percep ca fiind amenințate de forțele de asimilare etnică, ei doresc promovarea unor politici naționale mai echitabile și relații interetnice în republică.

Componentă și structură

Clubul Mateevici a fost înființat de 15 tineri intelectuali moldoveni, la Chișinău, în 1988, de Paște.

Autorul poeziei „Limba noastră”, Alexe Mateevici, a fost ales de patrioții moldoveni simbol al luptei pentru drepturile naționale ale românilor din Uniunea Sovietică

Activitățile organizate au început la sfârșitul anului 1988, iar din ianuarie anul acesta clubul a avut întâlniri regulate ce s-au bucurat de o masivă participare. În ultimele luni, activitățile sale au crescut semnificativ, ca și impactul lor asupra publicului. O rețea locală de sprijin a Clubului Mateevici s-a înființat peste tot în țară. La inițiativa profesorilor de la școlile de țară, a medicilor, a agronomilor, grupurile locale de sprijin au reunit oameni din diverse domenii, inclusiv țărani, în satele și orașele mici. Conducătorii clubului pretind că acesta are acum aproximativ 150.000 de susținători activi, adică persoane care vin la intrunirile clubului frecvent, propagă ideile de aici în locurile lor de bastină și se alătură, eventual, grupurilor locale de sprijin. Totuși, activitatea organizațională a făcut doar câțiva pași în orașele multietnice sau foarte ruficite din țară (cu excepția Chișinăului).

Comitetul conducător de la Chișinău este format mai ales din tineri

scriitori și profesioniști din diverse domenii, cel mai cunoscut fiind Anatol Șelaru, ziaristul Ion Cațaveica și Dinu Mihail (ambii la săptămânalul Uniunii Scriitorilor din Moldova, Literatura și Artă), istoricii literari Ion Conțescu și Georgehe Mazilu, geograful Dumitru Gurău și avocatul Tudor Cernescu. Figurile culturale proeminente care s-au alăturat mișcării și au fost eficiente în promovarea țelurilor în cadrul instituțiilor culturale și publice ale republicii. Mai mult, apariția și declarațiile lor la intrunirile clubului au jucat un rol important în crearea sprijinului popular pentru cererile culturale.

Clubul Mateevici colaborează îndeaproape cu Mișcarea Democrată Moldovenească pentru Sprijinul Restructurării. Cele două mișcări au apărut și au crescut simultan, au scopuri complementare și au comitete care le reprezintă reciproc. Există o diviziune neoficială a muncii între ele: în timp ce Mișcarea Democrată promovează un pro-

gram cuprinzător de reformă politică, economică și socială, Clubul Mateevici se axează pe cereri naționale și culturale. În același timp, cele două mișcări colaborează în privința mai multor aspecte care se suprapun pe agendele lor. Mai mult, ele au candidat împreună la recentele alegeri pentru Congresul Deputaților Poporului al URSS la care candidații reformiști afiliați sau susținuți de aceste mișcări au obținut rezultate neașteptate de bune. Impreună cu Mișcarea Democrată și cu alte șapte grupuri independente mai mici, Clubul Mateevici face parte din recent înființatul Front Popular al Moldovei; reprezentanții acestor mișcări sunt adesea invitați să vorbească la adunările clubului.

Vladimir Socor
Radio Europa Liberă (München)
- Raport al secției de cercetare, condus de dr. M. Șafir. Document din „Arhiva 1989”, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca (Traducere din limba engleză de Eliza DUMITRESCU)

Primele alegeri libere desfășurate în Polonia după cel de-al doilea război mondial s-au soldat cu succesul zdrobitor al reprezentanților sindicatului „Solidaritatea”, în condițiile în care scrutinul a fost organizat de un guvern comunist. În cele două tururi ale alegerilor, de la 4 și 18 iunie 1989, candidații Partidului Muncitoresc Unit Polonez au pierdut în mod categoric în fața „Solidarității”, obținând doar 8 mandate de senator (din totalul de 100) și unul de membru al Seimului (din 161 de mandate).

O lună mai târziu, la 19 iulie 1989, generalul Wojciech Jaruzelski a devenit primul președinte al Poloniei comuniste. Profitând de calitatea conferită de funcția supremă în stat, acesta a încercat să îi mențină la putere pe comuniști. Deoarece reprezentanții sindicatului „Solidaritatea” dețineau o majoritate zdrobitoare în cele două Camere ale Parlamentului, intenția generalului Jaruzelski a eșuat. După îndelungi negocieri, acesta a acceptat la 21 august 1989 să îi acorde lui Tadeusz Mazowiecki, unul din-

tuirea Legii marțiale în Polonia, Nicolae Ceaușescu a dorit să expună pe larg participanților la ședința extraordinară a CPEx opinia sa referitoare la evoluția crizei poloneze. Deoarece reuniunea respectivă a fost convocată în pripă, liderul PCR nu a avut la dispoziție un material scris conceput special pentru a-i susține punctele de vedere. În consecință, Ștefan Birlea a fost nominalizat de Nicolae Ceaușescu să prezinte evenimentele din Polonia, astfel: „Agenția AFP transmite: în Polonia a fost declarată starea de război sâmbătă noaptea, la ora 23:00 GMT, 24:00 ora locală”, a anunțat generalul Jaruzelski. El a anunțat, de asemenea, arestarea conducătorilor extremiști ai „Solidarității” și a altor membri ai unor organizații ilegale care vor fi deferiți Curții marțiale.

Măsura a fost adoptată de Consiliul militar de salvare națională”, a precizat Jaruzelski într-o alcuțune pronunțată în cadrul buletinului de știri de la ora 6:00, difuzat de postul de radio național. Au mai fost arestate

NICOLAE CEAUȘESCU, CONTRA TADEUSZ MAZOWIECKI

tre liderii sindicatului „Solidaritatea”, mandatul pentru formarea unui guvern în care, după patru decenii, comuniștii nu mai dețineau funcția de prim-ministru.

Evenimentele de la Varșovia au fost urmărite cu atenție de Nicolae Ceaușescu. Acesta considera că generalul Wojciech Jaruzelski a greșit în momentul în care a acceptat să desfășoare negocieri cu reprezentanții sindicatului „Solidaritatea”. Astfel, în cursul ședinței CPEx de la 21 august 1989, președintele României a declarat: „Poate să ne gândim și să ne adresăm din nou, chiar astăzi, conducerei Partidului Muncitoresc Unit Polonez. În orice caz, poziția lor este ceva mai clară și, dacă vor vedea că găsesc și un anumit sprijin (în alte state socialiste - n.r.), fără îndoială vor fi încurajați să acționeze (împotriva liderilor sindicatului «Solidaritatea» - n.r.).

Sigur, problema nu este dacă vor primi sau nu reprezentanții ai «Solidarității» în Guvern, dar predarea conducerii Guvernului către conducerea «Solidarității» este gravă. Primirea în Guvern a unor reprezentanți ai «Solidarității» se poate soluționa, dar, după mine, predarea este gravă. De altfel, ei publică cele două formații care și-au schimbat pozițiile tocmai datorită Uniunii Sovietice și, desigur, presiunilor americanilor și țărilor occidentale”.

Interpretarea pe care Nicolae Ceaușescu o dădea evenimentelor politice și sociale din Polonia nu era o noutate pentru cei care au asistat de-a lungul anilor la reuniunile CPEx. De exemplu, la 29 aprilie 1988, liderul PCR a declarat: „Este bine cunoscut că, practic, în toate țările socialiste este la ordinea zilei, într-o formă sau alta, problema perfecționării activității și înlăturării unor lipsuri, unor greșeli, în vederea asigurării dezvoltării construcției socialiste. Desigur, sunt diferite feluri de abordare a acestor probleme într-o țară sau alta. În acest sens trebuie să subliniez că partidul nostru, îndeosebi după Congresul al IX-lea, a adoptat o serie de măsuri și a perfecționat activitatea de conducere, de planificare, de organizare, inclusiv dezvoltarea democrației socialiste, așa cum este bine cunoscut. De aceea, pentru noi, acum nu se pun asemenea probleme”.

Negarea existenței unor probleme inerente în viața politică și socială a României constituie, în opinia noastră, o dovadă a faptului că Nicolae Ceaușescu se crampona de putere, din dorința de a nu fi considerat un om depășit de situație. În celelalte state socialiste, problemele puteau avea diferite forme și evoluții, nu însă și în țara noastră - o patrie perfectă a socialismului.

Totodată, liderul PCR a identificat principala instituție vinovată pentru declanșarea și desfășurarea crizelor politice din Polonia: Biserica Catolică. De exemplu, în dimineața de 13 decembrie 1981, la câteva ore după insti-

„persoanele responsabile de erorile din anii '70, și anume fostul prim-secretar Edward Gierek, fostul prim-ministru, Piotr Jaroszewicz, precum și Zdzisław Grudzien, Jerzy Lukaszewicz, Jan Szydłak și T. Wrzaszczyk”, foști membri ai Biroului Politic, care vor fi deferiți Curții marțiale.

Forțele de ordine au ocupat la ora 4:00 GMT, 3:00 ora locală, secția din Varșovia a sindicatului independent „Solidaritatea” și au arestat pe unul dintre conducătorii săi, Krzysztof Sliwinski, liderul secției internaționale a sindicatului din Varșovia. Zeci de mașini cu milițieni, mașini militare armate și vehicule obișnuite încărcate cu militari în uniformă patrulăază pe străzile capitale. Toate legăturile telefonice și telex fuseseră subit întrerupte la ora 23:00 - ora locală.

De asemenea, tot agenția de presă AFP transmite, în continuare, că generalul Jaruzelski a declarat duminică, într-un mesaj radiodifuzat, că Polonia ar trebui să rezolve criza prin propriile forțe, părand să excludă prin aceasta un apel la o intervenție sovietică. „Suntem o țară suverană. Trebuie să ieșim din această criză prin propriile noastre forțe”, a spus primul-ministru polonez. Adresându-se „aliților și prietenilor” Poloniei, el a subliniat că „alianța polono-sovietică va rămâne elementul crucial” al politicii Varșoviei. Generalul Jaruzelski s-a adresat opiniei publice internaționale, cerându-i să dea dovadă de înțelegere și a adăugat: „Acțiunea noastră nu amenință pe nimeni”.

Generalul Jaruzelski a cerut soldaților să fie fideli jurământului lor, declarând: „De atitudinea voastră depinde soarta țării”. El a cerut, de asemenea, miliției, să apere țara împotriva dușmanului și muncitorilor, „să renunțe la dreptul lor imprescriptibil de grevă, pentru a permite ca țara să iasă din criză”.

Într-un apel dramatic adresat bărbaților și femeilor din Polonia, pe care i-a numit frații și surorile sale, generalul Jaruzelski a cerut să nu fie vărsată nici o picătură de sânge polonez și să se facă totul pentru a evita războiul civil.

Mesajul generalului Jaruzelski, citit pe un ton grav și trist, a fost precedat și urmat de imnul național. Postul de radio polonez nu a furnizat nici o altă informație suplimentară și difuzează muzică de Chopin.

Pentru a face față situației neobișnuite, Nicolae Ceaușescu a apelat la trei extrase ample din stenogramele discuțiilor pe care le-a purtat cu Serghei Kraigher, Lionel Jospin și Bettino Craxi în cursul anului 1981. Opiniile expuse de liderul român la întâlnirile respective au fost extrem de critice la adresa Papei Ioan Paul al II-lea și a prelatilor Bisericii Catolice. Aceștia erau considerați principalii vinovați pentru declanșarea și acutizarea crizei din Polonia.

Dr Petre OPRIS

tv 19 august 1989

13:00 Telex
13:05 La sfârșit de săptămână.
Patria în August. Moment poetic.
Din cântece impletim cununa.
Melodii populare interpretate de: Ioana Cristea, Viorica Galan, Elena Stanciu, Petre Săbădeanu.
Reportaj din actualitatea socialistă a țării: Prestigiul muncii, mândria faței. Melodia lunii. „Tot mai frumoasă, te dorim iubită țară”.
Muzica Virgil Popescu. Versuri Romeo Iorgulescu. Cântă Oana Sărbu.
Din universul desenului animat. Telesport.

Din Fono-Filmoteca de aur.
23 August 1944 în documente de presă și cinematografice.
Autograf muzical Mihaela Runcanu. Redactori coordonatori: Liviu Tudor Samuilă, Irina Nistor
14:45 Săptămâna politică
15:00 Închiderea programului
19:00 Telegazeta. În întâmpinarea marii noastre sărbători naționale
19:25 Sub tricolor, sur roșu steag. Versuri patriotice, revoluționare
19:40 Gloriosul drum al revoluției. 23 August 1944 în conștiința lumii. Redactor Maria Preduț
20:00 Vara în țara mea. Emisiune

literar-muzical-coregrafică. Redactor Gh. E. Marian
20:05 Film artistic. Noi, cei din linia întâi. Producție a Casei de Filme Cinci. Cu: George Alexandru, Anda Onesa, Valentin Urtescu, Ion Besoiu, Ștefan Iordache, Sergiu Nicolaescu, Mircea Albușescu, Silviu Stănculescu, Colea Răutu, Emil Hossu, Vladimir Găitan, Marian Culișneac, Ion Siminic, Traian Costea, Vasile Mitaru, Stelian Stancu. Scenariul Titus Popovici. Regia Sergiu Nicolaescu. Prima parte
22:20 Telegazeta
22:30 Închiderea programului

COPILĂRIE

ORIZONTAL: 1) „... schimbat” și-a intitulat una dintre nuvele Pavel Dan - Prozator german (Hermann; 1864 - 1940), autorul nuvelei „Ultimul copil”; 2) Prozator român (Ion), din opera căruia amintim volumul de nuvele „Din copilărie”; 3) Deosebit de îngustă - Toc (pop.); 4) Prozatoare franceză (George; 1804-1876), autoarea romanului „Micuța Fadetă” - Dan Enescu; Cunoscut prozator sovietic (Maxim), care și-a intitulat prima parte a trilogiei cu caracter autobiografic „Copilăria mea” - Localitate în industria japoneză Honshu; 6) Posed - Element de compunere cu sensul „înăuntru, în interior” - Localitate în Franța; 7) „... din copilărie, primul roman realist din literatura finlandeză scris de K.A. Tavastjerna (sg.); 8) Poet român (Tiberiu) care a publicat și volumul de povestiri pentru copii „Ciopârțila” - Autorul romanului „Desculț”; 9) „Copilul...”, volum de versuri al poetului austriac Theodor Daubler (nom.) - Ana Dan; 10) „... de copii”, roman al prozatorului francez J. Supervielle (neart.) - Prozator francez (Eugène; 1804-1857), autorul romanului „Martin copilul găsit” - „... cu o mie de copii”, roman aparținând prozatoarei germane Clara Viebing.

VERTICAL: 1) Prozator român (Ion; 1902-1956), care a scris „Copilăria unui netrebnic” - Lucian Horea; 2) Vâlcea (Olt.) - „A venit un pui de...”, volum aparținând lui Dragoș Vicol -

Numele scrierii chineze; 3) Prozator englez (Walter Horda; 1839-1894), care și-a intitulat una dintre povestiri „Copilul în casă” - Pat de copil.
4) Curelușă de meșină - „Cartea cu chipuri din copilăria mea”, roman autobiografic scris de acest prozator german (J.A. Cristian; 1786-1862).
5) Liana Barbu - Sursă de lapte pentru sugari (pl.) - Cu părul alb (despre cai sau câini).
6) Bătăuță la război - Deosebit de rare.
7) „... de copii”,

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										

Dicționar: TEOC, AOMI, END, RANS, OGA, TSAO, LIS.

Cuvîntul Nou, 1989

anunțuri

CERERI ȘI OFERTE DE SERVICIU
Căutăm persoană pentru îngrijirea unui bătrân. Oferim locuință, condiții avantajoase.

Imprimeria BNRSR, cu sediul în Str. Smârdan nr. 2, Sect. 3, organizează concurs pentru ocuparea postului de șef birou aprovizionare în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Institutul de Cercetări Științifice pentru Protecția Muncii încadrează conform Legii 12/1971 matematician cu experiență în informatică (programare).
Întreprinderea Agroindustrială Pîpera încadrează prin concurs sau transfer în interesul serviciului, cu respectarea prevederilor legale, următorul personal: inginer horticol pentru funcția de șef de fermă, economist la compartiment aprovizionări-transporturi, responsabil economic ferme, muncitori necalificați pentru calitatea la locul de muncă ca muncitor horticultor.

VÂNZĂRI
Vând televizor alb-negru Diamant nou și motor nou Trabant.
Vând pui Dog German negri. 2 luni și jumătate.
Vând convenabil: bibliotecă, diverse piese mobilier, sufragerie, dormitor, bucătărie, chitară, viori, covor persan.
Vând garnitură modernă, cameră zi, radiocasetofon Akai, televizor Sport și Opera, magnetofon, farduri, rochii ocazii, haină, geacă, fustă, toate jeans.
Vând mobilă sufragerie Chipendale, hol, lustră, covoare, diverse obiecte.

amintiri

DIANA, BIG, MOBILA, ADOLESCENTUL, ROMARTA, PELICAN

Sint magazine ale Intreprinderii comerciale de stat mărfuri industriale TULCEA.
Magazine-etalon ale unei aprovizionări, ale unei serviri prompte, civilizate.